Arengukava, teehoiukava ja eelarvestrateegia avalikustamisprotsessis tehtud muudatusettepanekud

Nr	Muudatusettepanek	Esitaja
1	**Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Ettepanek on lisada teehoiukavasse Kaera tee, Põllu tee L1 ja Põllu tee L4 asfaltkate või pinnatud mustkatte ehitus, et ühendada Kaera tee asfalteeritud Põllu teega ning ehitada välja antud lõigul tänavavalgustus. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Juhkomäe 5 piirkond on viimastel aastatel läbinud kiire arengu ja elamuehituse kasvu, mille tagajärjel on tee kasutusintensiivsus mitmekordistunud. Praegune teekate on amortiseerunud (auklik) ning kuival perioodil tekitab kriitilist tolmusaastet, mis häirib oluliselt piirkonna elanike igapäevast olmet ja vähendab elukeskkonna kvaliteeti. Nii kergliiklejate kui ka autode ühine liikumine pimedal ajal nõuab taristu ajakohastamist. Tänavavalgustuse rajamine ja tolmuvaba katte ehitus tõstaks piirkonna üldist turvalisust, parandaks nähtavust ja tagaks kõigile elanikele ohutu liikumiskeskkonna. Otsesed kasusaajad: Minule teadaolevalt antud teelõiku kasutab igapäevaselt täismahus või osaliselt 8 majapidamist ja kokku 18 vallaelanikku. Piirkonna jätkusuutlikkust ja taristu korrastamise vajadust rõhutab ka asjaolu, et ligi poole elanikkonnast (9 elanikku) moodustavad lapsed, kes kasutavad seda teed igapäevaselt jalgsi või jalgrattaga kooli ja koolibussile liikumiseks. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava **Ettepanekut selgitav skeem:** 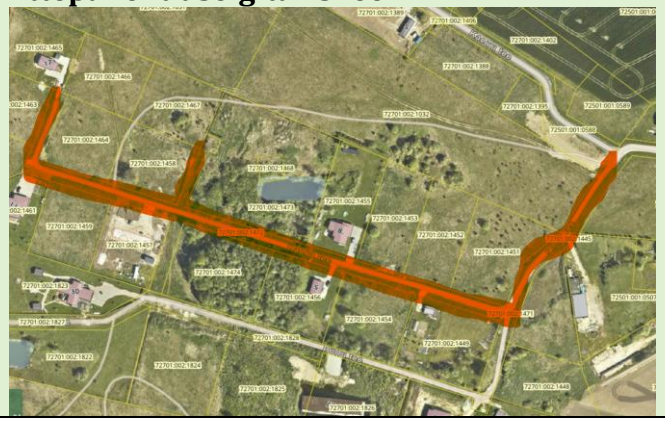	Taavi Tarien

2	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Ettepanek on lisada teehoiukavasse Sügise üldmaa kruusateede viimine mustakatte alla (asfalt- või pindamiskatte) + rajada tänavavalgustus. Rajada tänavavalgustus Uustalu-Kivisilla teele. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Sügise Üldmaad läbib arvestav hulk autosid, mis siit läbi sõites tekitavad väga palju tolmu, mis kahjustab nii taimestikku kui ka õhukvaliteeti. Samuti on autod pidevalt tolmused ja autopesu on iga nädal vajalik, mis on täiesti ebamõistlik kulu, elades 21.sajandis, kus teed on nii suures osas kruusakattega. Väljas kuivav pesu ja söögiks kasvatatavad taimed, marjad, viljapuud on kõik tolmukatte all. Tolm mõjutab oluliselt ka tervist, tekitab tolmuallergiat. Vihmaste ilmadega on pinnas pehmem, mistõttu tekivad siia teele väga kiirelt augud. Lisaks rikuvad teed ka suuremad autod - nt prügiautod. Siin ümbruskonnas on nii püsielanikke kui ka suvitajaid, ka neid kes pole valda sisse kirjutatud, kuigi elavad siin aastaringselt. Korralikud teekatted on ka väga oluline aspekt, kui soovitakse maapiirkonda endale kodu osta. Kvaliteetne juurdepääs kodudele peaks olema tagatud sõltumata sellest, kas elatakse keskuses või äärealal. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0 **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Tanel Tunnel
3	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palun täiendada Saue valla arengukava, eelarvestrateegiat ja teehoiukava selliselt, et Hüüru külas Jõe tee 8, 10 ja 12 aadressidel asuvaid elamuid teenindav teelõigule (asukoht kinnistul Jõe tee 12, Hüüru küla, Saue vald, katastritunnus 72701:001:0862) nähakse ette tolmuvaba katte rajamine. Nimetatud teelõigule on seatud sundvaldus Saue valla kasuks. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Ettepanek puudutab Hüüru Jõe tee 8, 10 ja 12 elamuid teenindavat teelõiku Hüüru külas. Tee asub Jõe tee 12 kinnistul ning sellele on seatud sundvaldus Saue valla kasuks. Teelõik piirneb Jõe tee 6 ja Jõe tee 8 kinnistutega	Hendrik Tibar

	ning mõjutab otseselt ka nende kinnistute elanike elukeskkonda. Tegemist on igapäevases kasutuses oleva juurdepääsuteega, mis teenindab kolme majapidamist ja kokku viit leibkonda. Nendes leibkondades elab ka lapsi, sealhulgas eelkooliealisi ja teismelisi lapsi. Kuivadel perioodidel põhjustab kruusatee tolmamine olulist häiringut nii teeäärsete kinnistute elanikele kui ka läheduses asuvate avalike alade kasutajatele. Mõjutatud on ka Hüüru mõisa ümbruse, s.h. spordiplatsi ja laste mänguväljaku ja kasutusmugavus. Tolmuvaba katte rajamine vähendaks tolmusaastet, parandaks kohalike elanike elukeskkonda ning muudaks piirkonna avalike puhke- ja spordialade kasutamise meeldivamaks. Ettepaneku esitan mina, Hendrik Tibar. Ettepanekut toetavad ka Jõe tee 12, Jõe tee 8 ja Jõe tee 10 elanikud: Tiina Tibar, Katrin Tibar, Marika Valk, Tiit Valk, Karin Valk, Erki Autalu ja Marii Nõmm. Vastav elanike poolt digitaalselt allkirjastatud avaldus on lisatud ettepanekule manusena. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 4000.- eurot **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	
4	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Ettepanek on lisada teehoiukavasse Vatsla külas asuva Kuusiku-sepa tee mustkatte rajamine. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Andres Kehva
5	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Teostada kapitaalremont Nurmesalu tänava lõigu, mis lisatud skeemil **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Nurmesalu tänava osa ca 260 m2 (manuses lisatud skeem) on väga amortiseerunud ja korduvalt on aastate jooksul auke lapitud. Kahjuks antud meetod ei ole enam piisav ja vajalik on kapitaalremont. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 10 000.-eurot	AS SAMI

	Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada: Teehoiukava **Ettepanekut selgitav skeem:** 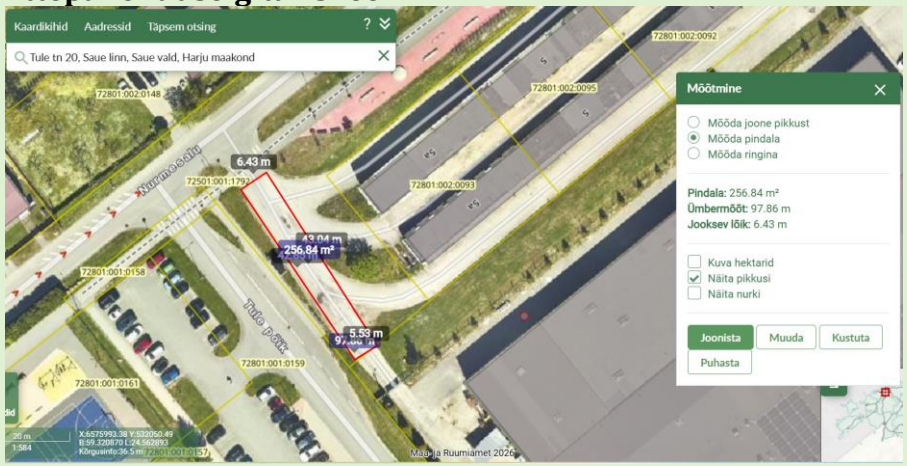 	
6	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uue ettepanek **Soovitav sõnastus:** Ettepanek on lisada teehoiukavasse Ruila külas asuva Tamme-Taaravainu tee mustkatte alla viimine. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Tamme-Taaravainu tee läbib nelja kinnistut: (29701:005:0047 ; 29701:005:0450 ; 72501:001:0550 ; 29701:005:0156) Ühte omanikest häirib teelt eralduv kruusatolm, mis kahjustab hobuste heaolu. See tekitab ebameeldivaid pingeid omaniku ja ülejäänud 5 maaomaniku vahel. Kruusatee on auklik ja tekitab Saue valla maksumaksjate sõidukite veermikuile kahju. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Karl Kolmann; Mart Roomets; Vello Petmanson

7	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Teehoiukavas on objekti "Ääsmäe-Hageri JJT(Karja tee-Altküla tee) - III etapp" rajamine planeeritud 2030 aastale maksumusega 525 000 eurot. **Soovitav sõnastus:** Tuua investeering varasemaks ja jaotada summa ühtlaselt aastatele 2026-2028 või 2027-2029, igal aastal 175000 EUR. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Tänane lahendus, kus valmis on ehitatud vaid I etapp Aasamäe tänavast Karja teeni, on poolik ega rahulda kohaliku elanikkonna, eelkõige Ääsmäe–Hageri tee äärsete talude elanike, ootusi ja vajadusi. Vajalik on kiirendada II etapi projekteerimist, maade omandamist ja väljaehitamist vähemalt Altküla teeni järgmise 3 aasta jooksul. Ääsmäe–Hageri tee liikluskoormus on viimastel aastatel märgatavalt kasvanud. Tee ääres asuvates taludes elavad inimesed ja eelkõige koolilapsed vajavad turvalist võimalust liikuda jalgsi või jalgrattaga Ääsmäe külakeskusesse, kooli, poodi, Harutee bussipeatusesse ja teistesse igapäevaselt vajalikkesse sihtkohtadesse. Projekteerimis- ja ehitustegevuse edasilükkamine aastasse 2030 pikendab ebamõistlikult ooteaega, suurendab tõenäoliselt projekti kogumaksumust ning ei vasta valla varasematele lubadustele ega kohalike elanike tänastele ootustele. Investeeringu varasem jaotamine aastatele (2026)2027–(2028)2029 võimaldaks projektiga järk-järgult edasi liikuda ning looks eeldused turvalisema ja terviklikuma liikluslahenduse rajamiseks lühemas ajaaknas. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** Täiendav rahaline kulu puudub, kuna investeering on juba eelarvestrateegias kajastatud. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Risto Kiilberg
8	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada teehoiukavasse Ääsmäe-Koppelmaa-Saue tervikliku kergliiklustee analüüsi ja eelprojekti koostamine	Risto Kiilberg

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Ettepanek on lisada Saue valla arengukava teehoiukavasse uue investeeringuna Saue–Jõgisoo–Koppelmaa–Ääsmäe suunalise kergliiklustee ühenduste analüüs ja eelprojekti koostamine. Eelprojekti eesmärk oleks analüüsida ja kavandada olemasoleva Saue–Kanamaa–Jõgisoo suunalise kergliiklustee pikendamise võimalusi selliselt, et ühendus kulgeks Jõgisoolt (Keila jõe kergliiklussilla kaudu) edasi Koppelmaa uusasumi piirkonna (Karu tänav), ning jõuaks Ääsmäele Kasemäe või Kasesalu tänavani. Täna on Saue poolt Kanamaa–Jõgisoo tee suunas pooles ulatuses rajatud kvaliteetne kergliiklustee, kuid terviklik ühendus asulate vahel puudub. Jõgisoo ja Ääsmäe vahel on hetkel kergliiklusvahendiga liikumine mõistlik vaid neljarealise Tallinn–Pärnu maantee ääres, mis ei ole jalgratturitele turvaline lahendus. Ainus võimalus turvalisemalt liiklemiseks oleks Koppelmaa kaudu, kust on teekond Jõgisoole ebamõistlikult pikk (peaaegu 4 korda pikem otseteest, 2,5km vs 9,5km). Saue, Jõgisoo, Koppelmaa ja Ääsmäe vahemaa on piisavalt lühike, et seda läbida jalgrattaga või muu kergliiklusvahendiga, eeldusel et olemas on turvaline ja loogiline ühendus. Täpselt Ääsmäe ja Saue vahel asuv Koppelmaa uus elamupiirkond (Karu tänava ümbrus) on kiiresti arenev elamupiirkond, kuhu lisandub noori peresid. Turvaline kergliiklustee looks lastele ja noortele võimaluse liikuda jalgrattaga Sauele või Ääsmäele kooli, huvitegevustesse ja teistesse igapäevastesse sihtkohtadesse. Kergliiklustee pikendus parandaks ühtlasi Jõgisoo, Koppelmaa ja Ääsmäe vahelist ühendust, vähendaks sõltuvust autoliiklusest ning toetaks valla eesmärke turvalise, keskkonnasõbraliku ja tervikliku liikumisvõrgustiku arendamisel. Eelprojekti koostamine võimaldaks hinnata sobivaimat trassivalikut, tehnilisi lahendusi, maaomandi küsimusi ja investeeringu võimalikku maksumust, et kavandada edasised tegevused realistlikult ja läbimõeldult. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 30 000.- eurot **Ettepaneku katteallikas:** Katteallikana kasutada valla eelarve positiivset tulemit või eelarvestrateegias kavandatud vaba finantseerimisvõimekust, säilitades seejuures eelarvestrateegia tulu- ja kuluprognoosi tasakaalu. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	
9	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada teehoiukavasse Laitse külas asuva Fantaasia üldmaa tee ja Vansi külas asuva Iva-Sarapiku tee mustkatte alla viimine	Kaire Kangro

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Ettepanek on muuta tolmuvabaks Fantaasia üldmaa (29705:030:0290) ja Iva-Sarapiku tee (29701:001:0668) täpne info on pöördumistes mis on lisatud failidena. Praegune teekate on auklik ning kuival perioodil tekitab kriitilist tolmusaastet, mis häirib oluliselt piirkonna elanike igapäevast olmet ja vähendab elukeskkonna kvaliteeti. Antud teelõiku kasutab igapäevaselt vähemalt 8 majapidamist. Piirkonna jätkusuutlikkust ja taristu korrastamise vajadust rõhutab ka asjaolu, et suurema osa moodustavad lapsed, kes kasutavad seda teed igapäevaselt jalgsi või jalgrattaga kooli ja koolibussile liikumiseks. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0 **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava **Ettepanekut selgitav skeem:** 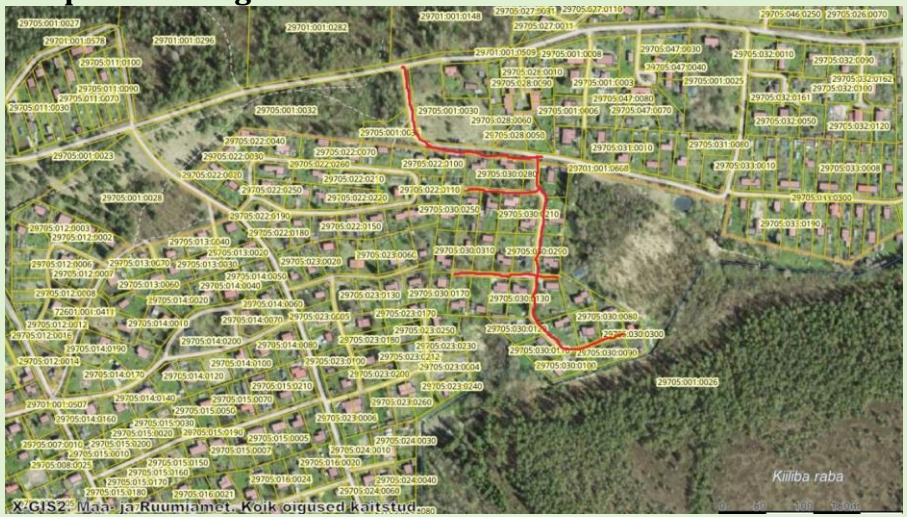	
10	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada teehoiukavasse teelõigu Muinasasula tee 14 ja Muinasasula tee 16 vahel mustkatte alla viimine ja teelõigule valgustuse rajamine.	Kersti Peterson

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Muinasasula tee 14 ja Muinasasula tee 16 vahel on hetkel kõvakatteta tee, mis oleks vaja pinnata ning varustada tänavavalgustusega sarnaselt ülejäänud Muinasasula teele. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0 **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	
11	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** KERGLIIKLUSTEE EHITUS KOOSTÖÖPROJEKTINA Harku vallaga. Saue valla osa Vanamõisa - Tutermaa, Harku valla osa Tutermaa - Vanamõisa teeots. Arvestades olemasolevat kergliiklusteede võrgustikku ja TRAMi arengukava on mõistlik lahendada kergliiklusteede võrgustik vastavalt minu ettepanekule ja alustada maade küsimuste lahendamisega. Mitmed maaomanikud on valmis läbi rääkima juba täna, teades, kui oluline on kergliiklustee olemasolu. Samuti lahendab see ära Tutermaalt ja Kumnast Laagrisse kooli käivate laste liikumise probleemi osaliselt. Arvestades sh ka jätkuvat laste arvu vähenemist Saue ja Laagri kooli piirkonnas. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Tekitada ühendus Saue valla läänepoolsete asumitega, Keila linnaga ja kõigi Saue valla asumitega läbi Keila linna. Minu ettepaneku kohaselt pääseks Laagrist, Hüürust, Vatslast, Sauelt Ääsmäele, Turbasse, Riisiperre ning tekitaks ühise kergliiklusteede võrgustiku. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 247 000.- eurot **Ettepaneku katteallikas:** Saue vallaeelarve, kaasav projektirahastus, vajadusel saab jagada kahte etappi: kuni Vanamõisa teeni ja Vanamõisa teest Paldiski mnt-ni **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Eero Kaljuste

	Ettepanekut selgitav skeem: 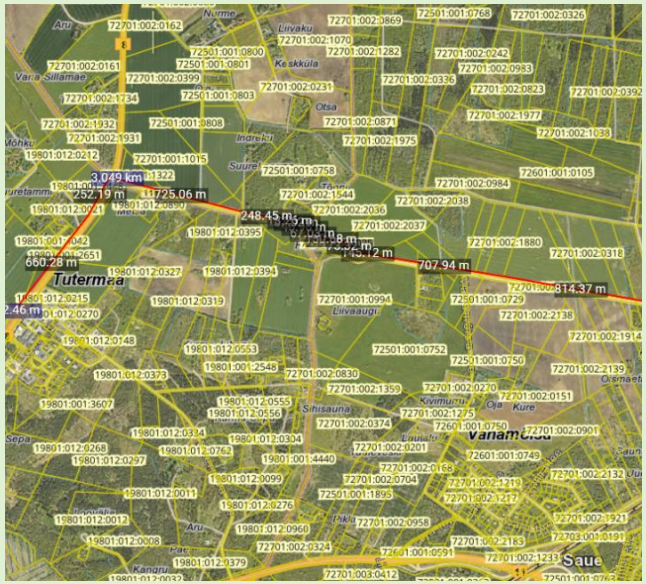 	
12	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Palun lisada kaitse all olevate mõisaparkide nimekirja ka Ruila mõisa park. **Soovitav sõnastus:** Kaitsealused pargid on Haiba mõisa park, Kernu mõisa park, Laitse mõisa park, Munalaskme mõisa park, Riisipere mõisa park ja Saue mõisa park ning puistutest Saue tammik ja Valingu tammik (osaliselt valla territooriumil), Ruila mõisa park. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Ruila mõisa park on ehitismälestis (reg. nr 27847), mis on muinsuskaitse alla võetud Kultuuriministri 11.03.2008. aasta käskkirjaga nr 108. "Kultuurimälestiseks tunnistamine" (RTL 2008, 22, 354).3 **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.5.LOODUS- JA ELUKESKKOND LK 53	Tiia Rosenberg

13	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Teen ettepaneku lisada Ruila mõisa pargi väljaehitamise jätkamine vastavalt Saue valla poolt 2023.a. tellitud "Ruila mõisa pargi tegevuskavale" https://www.mab.ee/Ruila.htm **Soovitav sõnastus:** Ruila mõisa pargi väljaehitamise jätkamine vastavalt Saue valla poolt 2023.a. tellitud "Ruila mõisa pargi tegevuskavale" https://www.mab.ee/Ruila.htm **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Saue valla poolt on alustatud Ruila mõisa pargi väljaehitamist 2021.aastal. Eesmärgiks on heakorrastada ja restaureerida ajalooline Ruila mõisapark. Eelnevalt on 2021. aasta sügisel läbi välitööd, mille käigus koostati Ruila mõisa pargi kohta dendroloogiline hinnang kogu pargiala ulatuses. 2021. aasta augustikuus teostas Arbormen OÜ projektis käsitletaval alal võsaraie, eemaldades vähe väärtusliku osa puistust ning avardades vaateid ajalooliselt väärtuslikele objektidele. 2021. aasta augustis eemaldati võsa ning vähe väärtuslikud puud Vasalemma jõe kallastel, sillast mõisa poole jäävatel aladel, et avada vaateid ajalooliselt sillalt mõisahoonele. 2023.a. taastati ajalooline sild. Tööd peatati seoses vee- ja kanalistasiooniprojekti elluviimisega 2026.aastaks, et hiljem mõisa renoveerimisega jätkata. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.5.LOODUS- JA ELUKESKKOND Lk 57 **Ettepaneku katteallikas:** Eelarve täitmise tulemusena tekkiv täiendav rahaline ressurss	Tiia Rosenberg
14	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek - Muusika küla määratlemine Laitse-Ruila kandi osana. Arengukavas ja selle juurde kuuluval kantide ja keskuste kaardil on hetkel Muusika küla määratletud Ääsmäe kandi osana. **Soovitav sõnastus:** Määratleda Muusika küla arengukavas ja kantide ning keskuste kaardil Laitse-Ruila kandi osana ning teha vastavad muudatused piirkondlikus käsitluses. Dokumendi sõnastust otseselt muutma ei pea, küll aga peab lk 10 muutma vastavalt kantide inimeste ja külade arvu.	Muusika Külaselts MTÜ

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Muusika küla on ajalooliselt ja kogukondlikult seotud Ruila kandiga. Küla elanike igapäevased sidemed, kogukondlik koostöö ning piirkondlik identiteet on kujunenud eelkõige Ruila suunal. Muusika küla paiknemine arengukavas Ääsmäe kandi koosseisus ei kajasta elanike tegelikke kogukondlikke sidemeid ega väljakujunenud piirkondlikku koostööd. Muusika küla kogukondlikku tegevust koordineerib Muusika Külaselts MTÜ, kes tegutseb MTÜ Ruila Mõisa tegevuspiirkonnas. Ka piirkondlike arendus- ja rahastusvõimaluste puhul käsitletakse Muusika küla osana Ruila kandist. Arengukavas kasutatav piirkondlik jaotus ei vasta seetõttu tegelikele kogukondlikele seostele ega väljakujunenud koostöömudelitele. Muudatus aitaks viia arengukava piirkondliku käsitluse kooskõlla piirkonna elanike tunnetatud kuuluvuse ja senise praktikaga. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0 **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 1.1. VALLA RUUMILINE MUSTER, KANDID JA KESKUSED. Lehekülg 8 - kaart.	
15	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Arendada Saue valla kriisivalmiduse võrgustikku **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palume lisada lk 61 tegevuste alla täiendav punkt: Arendada Saue valla kriisivalmiduse võrgustikku, kaasates olemasolevate kerksuskeskuste kõrval rohkem piirkondlikke kogukondi ja olemasolevat avalikku taristut (näiteks Ruila kool, kus on vastav valmidus juba olemas). **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Saue vald on pindalalt suur ning mitmed külad paiknevad olemasolevatest kerksuskeskustest märkimisväärsel kaugusel. Kriisiolukorras võib elanike liikumine olla häiritud ning suuremate maanteede ületamine raskendatud või ajutiselt võimatu. Seetõttu võiks kriisivalmiduse võrgustiku arendamisel lisaks olemasolevatele kerksuskeskustele kasutada rohkem ka kohalikke kogukondi ja olemasolevat taristut. See võimaldaks elanikel saada vajalikku teavet, tuge ja abi võimalikult kodulähedaselt. Ruila kooli kompleksil on olemas vajalikud eeldused piirkondliku kriisiabi- ja kogunemiskoha funktsiooni täitmiseks. Seetõttu tuleks seda käsitleda ühe võimaliku täiendava kerksuskeskusena või kriisivalmiduse tugipunktina Saue valla kriisivalmiduse võrgustikus. Olemas on suur spordihoone, pesemisvõimalused, sanitaarruumid ning piirkonnas kasutatav generaator. Ruila	Muusika Külaselts MTÜ, Allika Külaselts MTÜ; Algis ja Ellin Sarapson

	asukoht on piirkonna elanikele hästi ligipääsetav ka olukorras, kus tavapärane liikluskorraldus on häiritud. Mitmed piirkonna külad paiknevad Haapsalu maanteest ida pool ning kriisiolukorras võib suure liiklusmagistraali ületamine olla raskendatud või ajutiselt võimatu. Sellisel juhul on elanikel võimalik liikuda Ruila suunal mööda kohalikke teid ja küladevahelisi ühendusi, mis muudab abi ja teabe kättesaamise lihtsamaks. Ettepaneku eesmärk on suurendada kogu valla kriisikindlust ning parandada teenuste kättesaadavust hajaasustusega piirkondades. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0 **Ettepaneku katteallikas:** Täiendav rahastus ei ole vajalik ettepaneku arengukavasse lisamiseks. Konkreetsete lahenduste rakendamisel kasutada olemasolevaid kriisivalmiduse meetmeid ja olemasolevat taristut. **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** Ettepanekuga ei kaasne otsest püsikulu. Võimalikud kulud sõltuvad tulevikus valitavatest lahendustest ja nende ulatusest. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.5.3; lk 61	
16	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Teepeenra laienduse rajamine Ääsmäe-Kernu maanteele nr 11406. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Ääsmäe–Kernu maantee (tee nr 11406) teenindab mitmeid piirkonna külasid ning on kohalike elanike jaoks oluline igapäevane liikumistee. Viimastel aastatel on tee koormus märgatavalt kasvanud, kuna Tallinn–Pärnu maanteel toimuvate avariide, remontide ja muude liiklushäirete korral suunatakse märkimisväärne osa liiklusest ümber just sellele teele. Tee praegune lahendus ei arvesta piisavalt jalakäijate ja jalgratturitega. Suurel osal teelõigust puudub teepeenar või on see väga kitsas, mistõttu ei ole võimalik liikuda ohutult bussipeatustesse, naaberküladesse ja kooli/kauplusesse. Eriti probleemseks muutub olukord suure liikluskoormuse ajal, kui teed kasutavad tavapärasest rohkem raskeveokid ja transiitliiklus ja samal ajal peavad lapsed liikuma iseseisvalt kooli. Teeme ettepaneku olemasoleva teepeenra laiendamiseks. Teepeenra laiendamine parandaks liiklusohutust, suurendaks bussipeatuste ligipääsetavust ning võimaldaks inimestel liikuda piirkonnas rohkem jalgsi ja jalgrattaga. Ettepanek toetab liiklusohutuse parandamist, tervislike liikumisviiside kasutamist ning hajaasustusega piirkondade elanike võrdsemaid liikumisvõimalusi.	Muusika Külaselts MTÜ, Allika Külaselts MTÜ; Algis ja Ellin Sarapson

	Ettepaneku katteallikas: Tegemist on riigimaanteega ning investeeringu peamine rahastusallikas peaks olema Transpordiamet. Saue valla roll on toetada lahenduse kavandamist ja esindada kohalike elanike huve. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava 2026; 4THK	
17	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Parandada Ääsmäe–Kernu maantee nr 11406 ja maantee nr 11161 äärsete bussipeatuste ohutust koostöös Transpordiametiga, rajades nõuetekohased ootekohad, laiendused, valgustuse ja muud liiklusohutust suurendavad lahendused. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Mitmete Saue valla riigiteede ääres paiknevate bussipeatuste kasutamine ei vasta tänapäevastele liiklusohutuse ootustele. Eriti probleemne on olukord kitsastel kõrvalmaanteedel, kus bussipeatuste juures puuduvad piisava laiusega ootealad ning bussikasutajad peavad ootama vahetult sõidutee serval. Ääsmäe–Kernu maantee (tee nr 11406) bussipeatused on üheks näiteks, kus peatuste kasutajate ohutus vajab parandamist. Mitmes peatuses puudub piisav ooteala ning peatusesse jõudmine jalgsi ei ole alati ohutu. Probleem süveneb pimedal ajal ning perioodidel, mil teele suunatakse täiendav liiklus Tallinna–Pärnu maanteelt. Bussipeatuste laiendamine, ohutute ootealade rajamine ning valgustuse lisamine parandaks liiklusohutust, suurendaks ühistranspordi kasutusmugavust ning toetaks elanike võrdseid liikumisvõimalusi kogu vallas. **Ettepaneku katteallikas:** Transpordiameti investeeringud riigiteede taristusse koostöös Saue vallaga. **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava 2026; 4THK	Muusika Külaselts MTÜ, Allika Külaselts MTÜ; Algis ja Ellin Sarapson
18	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Ääsmäe-Hageri JJT(Karja tee-Altküla tee) - III etapp	Margit Mitt

	Soovitav sõnastus: Ääsmäe-Hageri JJT(Karja tee-Altküla tee) - II etapp **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Ääsmäe-Hageri JJT(Karja tee-Altküla tee) - puhul on teada olevalt tegu II etapiga. III etapp on Ääsmäe-Hageri JJT(Ääsmäe–Hageri jalgrattatee Maidla järvest kuni Altküla teeni). Palun viia sisse vastav muudatus sõnastuse osas. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** Teehoiukava	
19	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada tegevuste loetellu täiendav tegevus: 6. Noorsootöö arendamine ja noortetoa laiendamine Laagri kandis. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Laagri noortetoa mahutavus ja võimekus jääb märkimisväärselt alla suure noorte arvuga Laagri kandi vajadustele, eriti kui eesmärgiks on, et noorsootöös osalevate noorte arv kasvaks märkimisväärselt. **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.3 Noorsootöö lk 35, tegevused	Indrek Paljak
20	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** 2. Asumiseltside toetussüsteemi jätkuv rakendamine kogu vallas, arvestades arengukavas kajastatud kandipõhist lähenemist ning asumite jaotumist erinevatesse tasanditesse. **Soovitav sõnastus:** 2. Asumiseltside toetussüsteemi edaspidine rakendamine kõikides valla asulates, arvestades arengukavas kajastatud kandipõhist lähenemist. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Ka suuremates keskustes on mõistlik asumiseltse toetada, et tugevdada kogukonnatunnet.	Jaanika Käärst

	Ettepaneku hinnanguline maksumus: 0 **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.3.2. Külaliikumine ja koostöö kodanikuühendustega lk 48, tegevused	
21	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada teehoiukavasse investeering Valingu külas Puiestee laiendamine Suurekivi tee sissesõidust kuni riigimaanteeni (11117 Valingu-Jõgisoo). **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Teel liigub ka rasketehnikat. Praegune olukord on ohtlik eriti arvestades uue planeeringuga lisanduvate autodega. Teema oli arutlusel seoses Valingu külas Kaare, Kuuseheki ja Põllukivi katastriüksuste ja lähiala detailplaneeringu arutlusega. **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Leino Reinola
22	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Väljakutsed: -Personali puudus kriisiolukordade lahendamisel. Tegevused: - Saue Vallavalitsuse ja allasutuste personali teadlikkuse tõstmine ja kaasamine kriiside lahendamisse. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Võrreldes olemasoleva arengukavaga (Saue valla arengukava 2025-2035) on menetletavast arengukavast eemaldatud: Väljakutsed: -Personali puudus kriisiolukordade lahendamisel.	Riho Johanson

	Tegevused: -Saue Vallavalitsuse ja allasutuste personali teadlikkuse tõstmine ja kaasamine kriiside lahendamisse. Ettepanek: jätta see väljakutse ja tegevus arengukavasse alles. See väljakutse ja tegevus on jätkuvalt väga aktuaalne ning selle kajastamine arengukavas oluline. Saue vallas on töötajateks ~1000 inimest ja see on märkimisväärne ressurss, keda kriiside lahendamiseks koolitada ja kriiside lahendamisel rakendada. Kriiside lahendamisel on vaja kaasata personali, kes ei vaja eriteadmisi, aga neid on vaja koolitada vajalike tegevuste läbiviimiseks. Personali koolituste puhul on märksõnaks rollijaotus. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 5000.- eurot **Ettepaneku katteallikas:** Maksumuse täpsustus: kuni 5000 eurot aastas. Valla eelarve rida: Avalik kord ja julgeolek. **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.5.3. TURVALISUS JA KRIISIVALMIDUS lk 60	
23	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Ettepanek täiendada tegevuste loetelu: -Palun vallavalitsusel täiendada arengukava tegevusega, mis aitaks parandada olukorda varjendite ja varjumiskohtade ebapiisavuse väljakutse lahendamisel. -Palun vallavalitsusel täiendada arengukava tegevusega, mis aitaks parandada olukorda kasvavate digiturvalisuse riskide väljakutse lahendamisel. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Menetletavasse arengukavasse on võrreldes kehtiva arengukavaga lisandunud kaks uut väljakutset. Mõlemad väljakutsed – „Varjendite või varjumiskohtade ebapiisavus“ ning „Kasvavad riskid digiturvalisusega seonduvalt“ – on asjakohased ja nõuavad tähelepanu. Ilma konkreetsete tegevusteta jäävad need aga deklaratiivseks.	Riho Johanson

	Vaja oleks mõlemad väljakutsed siduda tegevustega, mis oleks vallale jõukohased ja oleks ka lootust, et nende tegevuste abil saaks probleeme leevendada. **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.5.3. TURVALISUS JA KRIISIVALMIDUS lk 61, Tegevused	
24	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Valingu külas Ööbiku tänava ja Jõgisoo tee ristmiku korrastamine **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Olemasoleva Ööbiku tn - Sarapuu tn - Jõgisoo tee ristmiku katend vajab uuendamist. Aukude parandamine ei ole tulemusrikas, mõni kuu hiljem on seis endine. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Leino Reinola
25	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada punkti 3.3.1. Kultuuri ja spordielu tegevuste sektsiooni punkt „uurida Saue ja Laagri vahele Vääna jõele väikese väliujula rajamise võimalusi, jõe süvendamise või minimaalse paisutamise teel.“ **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Laagri aleviku on lähitulevikus planeeritud suur elanikkonna kasv. Rajamisel on uus Jõekääru linnak, millega Laagri aleviku lisandub umbes 2000 elaniku. Laagri alevikku ja ka muu elukeskkonna parandamiseks teeme Saue valla arengukavasse täiendusettepanekud.	Valeri Alba /Meie kodu Laagri

26	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada punkti 3.5.2. Tehniline taristu tegevuste alampunkti 8 täpsustusena „sh tänavaäärsete madalpinge ja tänavavalgustuse toiteliinide viimine maakaablitesse.“ **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Laagri aleviku on lähitulevikus planeeritud suur elanikkonna kasv. Rajamisel on uus Jõekääru linnak, millega Laagri aleviku lisandub umbes 2000 elaniku. Laagri alevikku ja ka muu elukeskkonna parandamiseks teeme Saue valla arengukavasse täiendusettepanekud.	Valeri Alba /Meie kodu Laagri
27	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada punkti 3.6.1. Teed, tänavad ja tänavavalgustus tegevuste sektsiooni punkt “Tänavatel kus puudub transiitliiklus võtta analoogiliselt naaberomavalitsustega liikluse rahustamiseks kasutusele õueala liikluskorralduse kehtestamine (Liiklusseadus § 2 p 96 ja § 64). **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Laagri aleviku on lähitulevikus planeeritud suur elanikkonna kasv. Rajamisel on uus Jõekääru linnak, millega Laagri aleviku lisandub umbes 2000 elaniku. Laagri alevikku ja ka muu elukeskkonna parandamiseks teeme Saue valla arengukavasse täiendusettepanekud.	Valeri Alba /Meie kodu Laagri
28	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada punkti 3.6.1. Teed ja tänavad tegevusena “Jätkata Pääsküla jõe äärse ringpromenaadi rajamist Laagri keskuse Veskitammi silla ja jalakäijate silla vahele, avades jalakäijatele liikluseks lasteaia taguse jõekalda. ”	Valeri Alba /Meie kodu Laagri

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Laagri aleviku on lähitulevikus planeeritud suur elanikkonna kasv. Rajamisel on uus Jõekääru linnak, millega Laagri aleviku lisandub umbes 2000 elaniku. Laagri alevikku ja ka muu elukeskkonna parandamiseks teeme Saue valla arengukavasse täiendusettepanekud.	
29	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Valingu raudteejaama jalgrataste parkla uuendamine **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Olemasolev jalgrataste parkla ei ole turvaline ja ei mahuta kõikide soovijate rattaid. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0 **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Keskkond, jäätmemajandus ja planeerimine Leht 5	Leino Reinola
30	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Valingul Ööbiku tänava kergliiklustee projekteerimine ja ehitamine **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Ööbiku tänaval puudub seni täies ulatuses kergliiklustee. Kuna Puiestee tänava kaudu on keelatud üle 8 t raskusega tehnika liikumine, siis tegutsevate tootmisettevõtete teenindav transport liigub Ööbiku tänava kaudu ja seetõttu on seal keeruline jalakäiatel ja ratturitel liikuda. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Leino Reinola

31	**Ettepaneku lühikirjeldus:** peatükk 4.1 „Juhtimine“ ümbersõnastamine **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Ettepanek sõnastada peatükk 4.1 „Juhtimine“ ümber alljärgnevalt: Juhtimine Saue valla juhtimine on avatud ja kaasav – igaühel on võimalus otsustes kaasa rääkida. Suuri ja strateegilisi investeeringuid kavandame vallaüleselt, kuid kohalikele küsimustele otsime lahendusi sealt, kus inimesed elavad ehk rohujuuretasandilt. Loome ühtset ja tasakaalustatud valda, kus linnaline elukeskkond ja maapiirkonnad arenevad käsikäes. Valla juhtimise aluseks p 2.3 väljatoodud eesmärk: ▪ **Strateegilise, avatud ja kogukonda kaasava juhtimise arendamine (VE 7.1).** Vallal on arendustegevusi kavandades silme ees pikk vaade, samas ollakse paindlikud ja reageeritakse kiiresti pakilistele probleemidele ning väliskeskkonna muudatustele. Juhtimisvaldkonna alaeesmärk on valla ühise identiteedi ja kommunikatsioonikeele kujundamine, arvestades samas piirkondade eripära. **Investeeringud:**	Mart Jesse

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest				
1	Vahendite suunamine e-teenuste arendusse	900 000 (iga-aastaselt 150 000)	2027-2030	Valla-valitsus	VE 7.1

Juhtimisvaldkonna tegevused on jaotatud kolmeks:

1. **Personali hoidmine ja väärtustamine** (vallavalitsus koos allasutustega, kogu kontsern):
   - 1.1. personalipoliitika osas lähtume võrdse kohtlemise põhimõttest;
   - 1.2. arendame ja hoiame töökeskkonda konkurentsivõimelisena;
   - 1.3. toetame valla töötajate püsivat arendamist.

	2. Kaasaegse ja avatud juhtimiskorralduse tagamine: 2.1. Kaardistame kõik valla poolt pakutavad teenused, määrame nende teenuste eest vastutavad töötajad ning seame selged mõõdikud nende kvaliteedi tagamiseks ja tõstmiseks 2.2. tsentraliseerime vallavalitsuse ja hallatavate asutuste tugiteenuste osutamise (haldustegevused, IT-tugiteenus, hariduslikud tugiteenused); 2.3. suurendame andmeanalüüsi võimekust ja teeme otsuseid andmepõhiselt, samuti elanike tagasisidet arvestades. 2.4. võtame kasutusele uusi tehnoloogilisi lahendusi ja arendame e-teenuseid kõigis omavalitsuse tegevusvaldkondades, lähtuvalt kasutajakogemusest, valla võimekusest ja nõudlusest; 2.5. ühtlustame valla ja hallatavate asutuste kommunikatsioonikeele kasutamist; 2.6. töötame välja ja rakendame kriisikommunikatsiooni kava. 2.7. töötame välja valla põhimääruse uue tervikteksti **3. Vallasisese ja välise koostöö arendamine**: 3.1. rohujuuretasandi algatuste toetamine kantides ja asumites, koostöö kodanikuühendustega; 3.2. koostöö arendamine kolmanda sektori ja erasektoriga teenuste korraldamisel ja infrastruktuuri arendamisel; 3.3. koostöö arendamine naaberomavalitsustega avalike teenuste korraldamisel ning taristu arendamisel; 3.4. aktiivne ja sisukas osalemine maakondliku omavalitsusliidu ja üleriigilise omavalitsusliidu töös; 3.5. koostöö arendamine riigiasutustega taristu arendamisel ning omavalitsuste üleste teenuste korraldamisel ja finantseerimisel; 3.6. välissuhtluse toetamine ja arendamine, osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Välja pakutud tekst on loetavam, kustutades tekstist ära ennekõike lauseosad, millel puudub sisuline tähendus. Suurimad muudatused tekstis on kirjas juhtimise üldpõhimõtete osas, kus väljapakutud rõhutab enam tasakaalustatud ja kaasavat juhtimist. Sisulise muudatusena on muudetud punkt 2.1, mille läbi juurutatakse teenusepõhise juhtimise põhimõtteid.	
32	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Uuendada oluliselt Saue valla visiooni. **Olemasolev sõnastus:** Tänane visioon on passiivne kirjeldus, mitte nägemus tulevikust, mille poole vald püüdleb: „Küla elab, maa toidab, linn toetab – meie ühendame.	Mart Jesse

	Saue vallas on tugevad maapiirkonnad, kus on tagatud baasteenused ning millel on oma identiteet ja eripära. Saue linna ja Laagri aleviku teljel on kaasaegne linnaline keskkond, kuhu on koondunud spetsialiseeritud teenused. Raudteeäärsetes kasvupiirkondades on kaasaegne taristu, mis toetab elanike arvu suurenemist kestlikul moel.“ **Soovitav sõnastus:** Nii võiks hea valla visioon kõlada näiteks: Saue vald – parim koht maailmas, kus elada, töötada ja kasvada! (järgneb lühike seletuskiri) Saue vald – parimate teenusega vald Eestis! (järgneb lühike seletuskiri) vms. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Hea visioon peaks olema ambitsioonikas, inspireeriv, suunda näitav ja unikaalne. Olemasolev täidab neid eesmärke vaid osaliselt. Näeme selles järgmiseid probleeme: 1. Väljapakutu on pelk kirjeldus, mitte tulevikuvisioon Visioon peaks vastama küsimusele: Kuhu me tahame jõuda? Mis on meie ambitsioon? See tekst üksnes konstateerib olemasolevat. Saue vallas ongi juba praegu tugevad külad, linnaline telg Laagris/Saue näol ja kasvavad raudteeäärsed asulad. Visioon ei sea ühtegi suurt sihti, ei inspireeri ega ütle, mis muutub aastaks 2040 paremaks. 2. Väljapakutu on lõhestav ja ei käsitle valda ühtse tervikuna "Küla elab, maa toidab, linn toetab" kõlab küll luuleliselt, kuid on lõhestav ja aegunud arust: - Maa toidab - taandab maapiirkonnad justkui pelgalt põllumajanduslikuks või toorainet tootvaks tagamaaks. Tänapäeva maal elav inimene võib olla IT-spetsialist, väikeettevõtja või loovisik – maa ei ole ammu enam lihtsalt toitja. - Linn toetab - loob hierarhia, kus linn on justkui doonor ja maa on ülalpeetav või abivajaja. See tekitab kogukondade vahelist vastandumist, mitte ühtsust. Selle asemel, et kujutada tuleviku Saue valda ühtse tervikuna, jagab tekst valla hoopis kolmeks erinevaks tsooniks: - Perifeersed külad - tagatakse vaid baasteenused). - Linna-telg - koondub kvaliteet ja spetsialiseeritus). - Raudteeäärsed magalapiirkonnad - rahvaarv suureneb. Selline lähenemine süvendab sisemist ääremaastumist. Sellest võib jääda mulje, et maapiirkondade areng piirdub peamiselt baasteenuste tagamisega - kui tahad midagi paremat, pead sõitma Laagrisse või Sauele. 3. Puudub unikaalsus See visioon on nii ümmargune, et kui asendada kohanimed, sobiks see peaaegu igale Eesti suurele vallale. Seal puudub elementaarne unikaalsus Saue valla osas. Mille poolest me erineme või soovime seda teha? Miks me oleme kõige paremad? Tekstist seda välja ei loe. 4. Võimalik lahendus	

	Visioon ei tohiks olla üheski strateegiadokumendis selle pärast, et nii on tavaks või teistel on see ka ju olemas. Samuti ei ole mõtet visioonil, mis kõlab hästi, kuid mis ei kätke vallavalitsuse ja vallavolikogu liikmete enamuse tegelikku arusaama sellest, mis suunas vald peaks arenema. See peaks olema aluseks strateegiadokumendile ja ka kõiki ülejäänud selle punkte peaks vaatlema läbi visiooni prisma – kas see samm aitab meid visiooni suunas liikumisel. Visioon peaks vastama vähemalt ülaltoodud toodud tingimustele. Volikogu poolt kinnitatud jagatud visiooni viib ellu vallavalitsus, kes seda mõistab ja omaks võtab. Kui visioon ei lange kokku vallavalitsuse liikmete arusaamadega ja nad selles suunas ei pinguta, ei ole visiooni sõnastamisel ja volikogu poolt kinnitamisel ka mõtet. Seetõttu peab visioon olema ennekõike kollektiivse töö tulemus, mis võtab arutelude tulemusel kokku erinevad arusaamad. Visiooni vastu võtmine ei tohiks olla samuti kõlavate lausete konkurss, et milline kõige paremini sobib. Seetõttu oleks asjakohane sõnastada see grupitöö tulemusena, mis kajastaks võimalikult suure arvu vallavalitsuse ja volikogu liikmete nägemust. Metoodikad, kuidas selleni jõuda, on olemas. Nii võiks hea valla visioon kõlada näiteks: Saue vald – parim koht maailmas, kus elada, töötada ja kasvada! (järgneb lühike seletuskiri) Saue vald – parimate teenusega vald Eestis! (järgneb lühike seletuskiri) vms**.**	
33	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Õpilasliinide graafikute koostamisel arvestada reaalsete sõiduaegade ja tundide alguse ning lõpu kellaaegadega. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Tänane olukord (Aila ja Valingu küla suunaga Saue kooli), kus õpilased peavad lahkuma kodunt ca 1 tund enne koolipäeva algust, et jõuda 15 min sõiduajaga kooli ning siis seal ootama, ei rahulda paljusid lapsevanemaid. See on ka peamine põhjus, miks ei kasutata seda teenust. Sama probleem on ka vastupidises suunas. Lapsed peavad ootama koolis mitu tundi enne kui buss väljub kodu suunas või siis ei jõuta viimasele bussile kuna huvikoolid lõppevad 10 - 15 min peale bussi väljumist. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Ühistransport Lk 67	Leino Reinola

34	**Ettepaneku lühikirjeldus:** **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Püha külas Tammiku tee L2, Ussi-Kopli ja Vana-Lepiku tee viia mustkatte alla **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Püha külas Tammiku tee L2 ja sundvalduse alusel Saue valla kasuks olevad teelõigud Ussi-Kopli ja Vana-Lepiku kinnistul. Kõnealuse teelõigu paiknemine on näidatud käesoleva avalduse manusena lisatud kaardil (punasega)... Tammiku tee L2 ning sellega külgnevad teelõigud Ussi-Kopli ja Vana-Lepiku kinnistutel. Tegu on 480 m pikkuse teelõiguga , mida mööda saavad oma igapäevase ligipääsu 11 kinnistut (majapidamist) ja samuti ka neid kinnistuid teenindav transport (Omniva, prügivedu, Päästeteenistus, jne). Siiani oleme kõnealuse tee säilimise ja parendamisega kaasnenud kulutusi kandnud omavahenditest (mis on üsnagi märkimisväärsed). Igal aastal on ostetud nii mõnedki tonnid killustikku ning see minitraktoritega augutäideteks laiali veetud. Tee korrashoiuga seonduvatele kulutustele lisanduvad ka kulutused meie sõidukite täiendavatele hooldustele - suvisel ajal tee tolmab ning kevad-sügisel on porine ning auklik. Kõvakattega tee korral ei peaks me kirjeldatud (lisa)kulusid kandma, paraneks teega külgnevate kinnistute elanike elukvaliteet ning saaksime vabaneva aja- ja rahalise ressursi panustada kasvõi kogukondlikusse tegevusse. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava **Ettepanekut selgitav skeem:** 	Andrus Rämmann

35	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Avamaa tn 11, Laagri mänguväljaku uuendamine **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada investeeringute tabelisse "Laagri Avamaa mänguväljaku rekonstrueerimine" maksumusega 100 000 eurot, elluviimise aastad 2027-2028, vastutaja vallavalitsus, seotud eesmärk VE 3.1 **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Mänguväljak rajati aastal 2011 ning tänaseks on väljaku konstruktsioonid väsinud ja ajale jalgu jäänud. Mänguväljaku pinkidelt on värv maha kulunud. Soovitusena tooksin välja, et liivakasti juures võiks olla pink, et väikelaste vanematel oleks kuskil istuda, kui lapsi jälgivad. Samuti võiks juures olla veel mingi ronimisatraktsioon kõige pisematele. Laagri piirkonda on viimasel ajal palju peresid väikelastega kolinud ning mänguväljakul on õhtuti väga palju lapsi, kes kõik peavad väikelaste kahele kiigele, liivakasti ning liumäele ära mahtuma. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 100 000 eurot **Ettepaneku katteallikas:** Valla eelarverida "Heakord, sh mänguväljakud" **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** ca 2000 eurot/aastas **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Lk 46 **Ettepanekut selgitav skeem:** https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/link/ndPHyXd	Merlyn Paltsmar
36	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Kernu paisjärve rannaala edasiarendus **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada investeeringute tabelisse "Kernu paisjärve rannaala edasiarendus" maksumusega 50 000 eurot, elluviimise aastad 2027-2028, vastutaja vallavalitsus, seotud eesmärk VE 3.1	Kerli Tšarin

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Sel aastal oli kaasava eelarve hääletusel treeningala rajamine. Soovime rannaalale vabaaja veetmise võimalusi nt kiiged, laste mänguala, piknikuala jms. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 50 000 eurot **Ettepaneku katteallikas:** Valla eelarverida "Heakord, sh mänguväljakud" **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** ca 1000 eurot/aastas **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Lk 46 **Ettepanekut selgitav skeem:** https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/link/TCEus1a6	
37	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Nissis taastada veoautodele peatumis/parkimiskoht. **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Nissis taastada veoautodele peatumis/parkimiskoht. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Nissis taastada veoautodele peatumis/parkimiskoht. (kaupluse lähedal) Kuna siinkandis tegeletakse peamiselt põllumajandusega, aga pole võimalik suuremate sõidukitega sõitvatel juhtidel korraks poodi minemiseks autot peatada ilma liiklusreegleid rikkumata. Lisaks sõidavad siit läbi transiitautod (Paldiskist, Saaremaalt, Hiiumaalt Pärnu suunal) . Enne oli see võimalus poe ees. Nüüd on sinna bussipeatus tehtud saarega, aga miks see saar vajalik on. Ehk annaks see peatumiskoht sinna luua- taastada. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:0** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Katrin Õisma

38	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Suurendada rongijaama parklat (Nissi asulapoolses osas). **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Suurendada rongijaama parklat (Nissi asulapoolses osas). **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Olen näinud seal parkimas 14 autot. Nissi pool elavad inimesed kasutavad seda parklat. Seal on ka vähe rattakohti. Kevadel oli ka mitmeid rattavargusi. Võiks võimalusel ka kaamera panna. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0 **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava	Katrin Õisma
39	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Nissi keskusesse tekitada 1 viisakam turulett **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Nissi keskusesse tekitada 1 viisakam turulett **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Nissi keskusesse tekitada 1 viisakam turulett. (miks ka mitte uue teenustekeskuse juurde) **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0	Katrin Õisma
40	**Ettepaneku lühikirjeldus:** Kernu Põhikooli juures asuvate abihoonete kohandamine ja kaasajastamine **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Kernu Põhikooli juures asuvad abihooned vajavad kohandamist ja kaasajastamist, et neid saaks tõhusalt kasutada nii Saue Vallavarahaldus, kool ja lasteaed. Projekti eesmärk on säilitada olemasolevad hooned ning anda neile uus ja mitmekülgne otstarve, luues kaasaegse ja funktsionaalse keskkonna õppetööks, huvitegevusteks ja vaba aja veetmiseks.	Jaanus Kallion

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Kernu Põhikooli juures asuvad abihooned vajavad kohandamist ja kaasajastamist, et neid saaks tõhusalt kasutada nii Saue Vallavarahaldus, kool ja lasteaed. Projekti eesmärk on säilitada olemasolevad hooned ning anda neile uus ja mitmekülgne otstarve, luues kaasaegse ja funktsionaalse keskkonna õppetööks, huvitegevusteks ja vaba aja veetmiseks. Renoveerimise käigus on plaanis luua koolile ja lasteaiale lisaruume, mida saaks kasutada nii õppetegevuseks kui ka õppevahendite hoiustamiseks. Hoonesse on võimalik rajada raamatukogu ja lugemisala, et pakkuda vaikset ja hubast keskkonda õppimiseks, lugemiseks ning pikapäevarühma lastele õdusat keskkonda. Lisaks on kavandatud ruum laste ja noorte huvitegevuste, töötubade ning mänguliste tegevuste korraldamiseks. Maja saaks kasutada loovus või loodusmajana. Puukuuri osa laiendatakse õppehooneks, mille juurde saab rajada varjualuse jalgrataste hoidmiseks või avatud puhkeala. Samuti uuendatakse vananenud poiste tööõpetuse klass kaasaegseks õppeklassiks, et tagada turvaline ja mugav õppekeskkond. Sporditarvete ning õppepinkide hoiustamiseks luuakse eraldi ruum, mis võimaldab vajalike vahendite korrashoidu ja lihtsat ligipääsu. Hoonete energiatõhususe ja aastaringse kasutuse tagamiseks soojustatakse hooned ning rajatakse kaasaegne elektrisüsteem, mis tagab piisava valgustuse, turvalisuse ja erinevate seadmete kasutamise võimaluse. Samuti luuakse kvaliteetne internetiühendus, mis toetab õppetööd ja digivahendite kasutamist. Kõik need uuendused aitavad luua juurde ruume ja ära kasutada olemas olevaid hooneid. Uuendused toetavad nii kooliõpilaste kui ka lasteaialaste arengut, pakkudes võimalusi õppimiseks, sportimiseks ja vaba aja veetmiseks. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** ca 50 000-100 000 eurot (sõltuvalt täpsematest töödest ja materjalide valikust) Investeeringu elluviimise aeg 2030+ **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Eelarvestrateegia lisaks olev investeeringute kava	
41	**Ettepaneku lühikirjeldus**: Kernu Kadaka konserveerimine ja muinsuskaitse alla taotlemine. **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Kernu Kadaka konserveerimine ja muinsuskaitse alla taotlemine.	Jaanus Kallion

	Ettepaneku hinnanguline maksumus: Konserveerimistööd (sh puu stabiliseerimine, informatiivsete siltide paigaldamine 20 000–30 000 eurot; Ajakava: 2026–2027 ekspertanalüüs ja konserveerimine 2028. aastal **Ettepaneku katteallikas:** Saue valla eelarve, Muinsuskaitseamet, võimalikud keskkonnatoetused	
42	**Ettepaneku lühikirjeldus**: Kernu Põhikooli õpilastele paremate võimaluste loomine vaba aja veetmiseks ja kehaliseks aktiivsuseks **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Luua Kernu Põhikooli õpilastele paremad võimalused vaba aja veetmiseks ja kehaliseks aktiivsuseks, paigaldades multifunktsionaalseid spordivahendeid ja atraktsioone. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Luua Kernu Põhikooli õpilastele paremad võimalused vaba aja veetmiseks ja kehaliseks aktiivsuseks, paigaldades multifunktsionaalseid spordivahendeid ja atraktsioone. Projekti eesmärk on toetada õpilaste liikumisharjumusi, pakkuda mitmekülgseid liikumisvõimalusi ning vähendada ekraanide taga veedetavat aega. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 30 000 eurot, ajakava: 2028-2029 **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** hooldus ja uuendused ca 200 eurot aastas	Jaanus Kallion
43	**Ettepaneku lühikirjeldus**: Ääsmäe Kooli ees asuvat lipuväljaku korrastamine ja arendamine **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Korrastada ja arendada Ääsmäe Kooli ees asuvat lipuväljakut, kujundades sellest esindusliku ja mitmekülgse avaliku ruumi. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Korrastada ja arendada Ääsmäe Kooli ees asuvat lipuväljakut, kujundades sellest esindusliku ja mitmekülgse avaliku ruumi. Tulemuseks on multifunktsionaalne park, mis pakub istumisvõimalusi, haljastust ning eksponeerib	Jaanus Kallion

	kooli ja Ääsmäe küla ajalugu ja kultuuri. Väljak kujuneb kogukonna ja kooli oluliste sündmuste, liputseremooniate ning vaba aja veetmise kohaks, parandades samal ajal piirkonna esteetilist ja sotsiaalset väärtust. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 80 000 - 100 000 eurot; Elluviimise aeg 2028 **Ettepaneku katteallikas:** Kohalik omavalitsus, haridus- ja kultuuriprojektide toetusfondid, ettevõtluse kaasfinantseerimine **Pikaajalise püsikulu prognoosmaksumus:** Hoolduskulud aastas hinnanguliselt 500 - 600 eurot	
44	**Ettepaneku lühikirjeldus**: Valla poolt osutatavate avalike teenuste kvaliteedikontrollisüsteemi väljatöötamine **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palume investeeringute tabelisse lisada rida 2: "Valla poolt osutatavate avalike teenuste kvaliteedikontrollisüsteemi väljatöötamine". Vastutaja vallavalitsus. Seotud eesmärk VE 7.1. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** P2 kohaselt on üheks juhtimisvaldkonna tegevuseks teenuste arendamine kasutades kasutades tervikliku kvaliteedijuhtimise põhimõtteid. Abivallavanema ametijuhendi https://sauevald.ee/sites/default/files/documents/2026-03/2018.03.05_KK75_LISA%203_ametijuhend_arenduse%20ja%20teenuste%20valdkonna%20abivallavanem.pdf kohaselt korraldab abivallavanem teenuste kvaliteedikontrollisüsteemi väljatöötamist ja rakendamist. Leiame, et see tegevus peaks kajastuma arengukava juhtimise peatükis. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 4.1 Juhtimine, lk 68	Tormi Tabor
45	**Ettepaneku lühikirjeldus**: Valla liikuvuskava väljatöötamine **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palume lisada lk 64 tegevuste alla täiendava punktina "Valla liikuvuskava väljatöötamine"	Raul Vibo, Tormi Tabor

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Valla teehoiukava käsitleb tee-ehitusobjekte, kuid tuleks käsitleda liikuvust kui teenust terviklikult arvestades inimeste liikumisvajadusi ning pakkudes võimalikult kestlikke liikumisvõimalusi. See eeldab vastavaid liikuvusuuringuid, teenuselõhede tuvastamist ning teedevõrgu arenduste planeerimist, sealhulgas ühistranspordiga, jalgsi- ja rattaga liikumise otseühendusi, raudteele ettevedu ning selleks vajalikke teid. **Ettepaneku katteallikas:** Vallaeelarve **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.6.1 (ka 3.6.2)	
46	**Ettepaneku lühikirjeldus**: Rendisõidukite (rattad, autod) parkimisalade kavandamine ja rajamine **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palume lisada lk 64 tegevuste alla täiendava punktina "Rendisõidukite (rattad, autod) parkimisalade koostöös kogukondade ja teenusepakkujatega kavandamine ja rajamine" **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Rendisõidukid (elektritõuksid, mopeedid, rattad, autod) on tulnud, et jääda ning need moodustavad olulise osa liikuvusteenustest. Ühe osana liikuvuskavast tuleb vallal planeerida rendisõidukitele vajalikud parkimisalad ning koostöös rendiplatvormidega korrastada rendisõidukite kasutust vallaelanikele teenuse tagamiseks võimalikult ohutul viisil. Kuigi Saue vallas ei ole renditavate elektritõukside kasutamise ja parkimise probleemid (veel) võrreldavad linnadega, on siiski näha nii nõudluse kui pakkumuse kasvu ja sellest tulenevaid probleeme. **Ettepaneku katteallikas:** Vallaeelarve, erasektor **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.6.1, lk 64	Tormi Tabor, Raul Vibo
47	**Ettepaneku lühikirjeldus**: Pinkide lisamine peamiste kõnniteede äärde **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palume lisada lk 64 tegevuste alla täiendava punktina "Pinkide lisamine peamiste kõnniteede äärde"	Tormi Tabor, Raul Vibo

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Vallas on jalg- ja rattateede äärde paigaldatud pinke seal, kus on rajatud uusi ühendusi, kuid pinke pole vanemate asumite juures. Vananeva elankikkonna toimetulekuks on oluline tagada jalgteede ääres puhkamise võimalused. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.6.1, lk 64	
48	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palume lisada lk 61 tegevuste alla täiendava punktina "Riikliku liiklusohutusprogrammi rakendamine Saue vallas" **Ettepaneku tausta kirjeldus:** See tegevus on iseenesest mõistetav ja katab osaliselt tegevusi 1 ja 7. **Ettepaneku katteallikas:** Vallaeealrve **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.5.3; lk 61	Tormi Tabor, Raul Vibo
49	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palume lisada lk 61 tegevuste alla täiendava punktina: "Avalike varjumispaikade või varjendite rajamiseks sobilike vallale kuuluvate ehitiste väljaselgitamine ja elanikkonna paiknemist arvestava varjumispaikade/varjendite võrgustiku ja standardlahenduste kavandamine" **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Täna on Saue vallas kaardistatud 3 avalikku varjumispaika (maanteetunnelid). Puudub ülevaade vallale kuuluvatest ehitistest, mida saaks avaliku varjumispaigana / varjendina kasutada või selleks kohandada. Miks mitte kavandada ka pilootprojekte, kus näiteks iga asustusüksus saab kelgumäe(d), mille all asub avalik varjumispaik. Piloodina võiks ette võtta Laagri Jõekääru pargi kelgumäe. Varjumispaikade pilootprojektiga on alustanud ka Tallinna linn, vt https://www.delfi.ee/artikkel/120590077/tallinna-kesklinna-paigaldatakse-esimene-moodul-varjumiskoht	Tormi Tabor

	Ettepaneku katteallikas: Vallaeelarve **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.5.3; lk 61	
50	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Jalgratta- ja jalgtee (sh uus sild) rajamine Laagris lõigus Jõekääru pargi esine JJT (72701:005:0649) - Vae tn 4 (72701:001:2121) **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Lõigu pikkus on 290 m, sisaldab Pääsküla jõe ületust. Täna on antud lõigus olulised probleemid - jalakäijate sild üle Pääsküla jõe on rattasõiduks ja mehhaniseeritud hoolduseks liiga kitsas; 2. olemasolev tee Veskitammi tn 4 lõigus on eriti talvel väga ohtlik liiga suure kalde tõttu sõidutee suunas, samuti parkivate autode tõttu; 3. Vae tn 2 ees puudub nõuetele vastav JJT; 4. Tegemist on Laagri keskusala ühe olulisema jalakäijate ja ratturite teelõiguga, sh juurdepääs haridusasutustele, Jõekääru pargile, teenustele. Ilmselt on objekti võimalik osaliselt rahastada koostöös erasektoriga. **Ettepaneku katteallikas:** Vallaeelarve, erasektor **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** Teehoiukava 2026	Tormi Tabor
51	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Palume lisada lk 46 tegevuste alla täiendav punkt: "Valmisoleku loomine kantide keskusaladele avalike uisuplatside rajamiseks" **Ettepaneku tausta kirjeldus:** 2025/26 talv näitas, et Eestis on jätkuvalt talvesid, mil on võimalik spordiväljakutele või mujale sobivatesse asukohtadesse uisuplatse rajada. Valla laoruumised võiks selleks otstarbeks olemas olla aluskiled, ported jms, mille abil uisuplatsid kiiresti talve saabumisel püstitada saaks. Lisaks tuleks üle vaadata kuuma vee kasutamise	Tormi Tabor

	võimalused platside hooldamiseks. Mõelda võiks ka vähemalt ühe külmutusseadmetega uisuplatsi rajamisele valda, sest Eesti talved sageli loomuliku külmumisega jääväljakuid teha ei võimalda. **Ettepaneku katteallikas:** Vallaeealrve **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.3.1; lk 46	
52	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Saue vald loob tingimused kohalike töökohtade tekkeks, soodustades ettevõtluse arengut valla siseselt ning toetades ettevõtluspiirkondade kujunemist. Eesmärgiks on suurendada vallas töötavate elanike osakaalu. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Suur osa elanikest töötab väljaspool valda, mis suurendab pendelrännet ja mõjutab elukvaliteeti. Kohalike töökohtade olemasolu toetab kogukondlikku sidusust, vähendab liikumisvajadust ning tugevdab kohalikku majandust. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.4 Ettevõtlus	Getter Salus
53	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Noorte ettevõtlikkuse arendamiseks luuakse koostöömudel haridusasutuste, noortekeskuste ja ettevõtjate vahel, pakkudes noortele ettevõtlusõpet, praktilisi projekte ja praktikavõimalusi. Eesmärgiks on suurendada ettevõtlusprogrammides osalevate noorte arvu. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Noorte sidumine ettevõtlusega aitab kujundada tulevasi töökohti ning vähendab noorte väljarännet. Praegu puudub süsteemne ja järjepidev koostöö hariduse ja ettevõtluse vahel. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.4 Ettevõtlus; 3.1 Haridus	Getter Salus

54	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Vald toetab väikeettevõtluse ja kohalike teenuste arengut, lihtsustades ettevõtlusega alustamist ja soodustades teenuste kättesaadavust kõikides valla piirkondades. Eesmärgiks on suurendada väikeettevõtete arvu ja parandada teenuste kättesaadavust. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Väiksemates piirkondades on sageli piiratud ligipääs teenustele, mis ei tulene alati nõudluse puudumisest, vaid ettevõtluse vähesusest. Väikeettevõtlus aitab katta kohalikke vajadusi ning toetab kogukondade arengut. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.4 Ettevõtlus	Getter Salus
55	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Ettevõtluspiirkondade arendamisel arvestatakse ligipääsetavust erinevate liikumisviisidega (jalgsi, kergliikuriga, ühistranspordi, autoga), tagades töötajatele ja klientidele mugava ja turvalise juurdepääsu. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Ettevõtluse areng on otseselt seotud liikuvusega, kuid neid käsitletakse sageli eraldi. Halb ligipääs piirab nii tööjõu kui klientide kättesaadavust. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.4 Ettevõtlus; 3.6 Liikuvus	Getter Salus
56	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek	Getter Salus

	Soovitav sõnastus: Vald arendab koostööd ettevõtjate ja arendusasutustega, et toetada innovatsiooni ning nutikate ja keskkonnasõbralike lahenduste kasutuselevõttu ettevõtluses. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Koostöö ja teadmussiire aitavad tõsta kohaliku ettevõtluse konkurentsivõimet. Praegu on see suund arengukavas vähe konkretiseeritud. **Ettepaneku katteallikas:** Kogu süsteemi paindlikkuse seisukohalt on äärmiselt oluline jätkata ja tõhustada koostööd erasektoriga, mis võimaldab paindlikumalt reageerida turu nõudlusele ja pakkuda vajalikus koguses lasteaia ja -hoiukohti. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.4 Ettevõtlus	
57	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Olemas: Tulemuslikkust hinnatakse peamiselt rahulolu alusel **Soovitav sõnastus:** Haridusvaldkonna tulemuslikkust hinnatakse lisaks rahulolule õpitulemuste ja haridustee jätkumise näitajate alusel, sealhulgas põhikooli lõpueksamite keskmine tulemus, edasiõppimise määr, HEV-õpilaste õpitulemused, koolikiusamise esinemissagedus ning õpetajate voolavus. Eesmärgiks on edasiõppimise määr vähemalt 98%, katkestamine kuni 2% ning õpetajate voolavus alla 10% aastas. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Praegune hindamissüsteem tugineb valdavalt rahulolu küsitlustele, mis ei pruugi peegeldada hariduse tegelikku kvaliteeti ega õpilaste arengut. Objektiivsete mõõdikute lisamine võimaldab paremini hinnata hariduse tulemuslikkust, tuvastada kitsaskohti ning suunata ressursse sinna, kus mõju on suurim (nt õpitulemused, kiusamise ennetus, õpetajate hoidmine). **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.2 Üldharidus; lk 32	Getter Salus
58	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Kogu süsteemi paindlikkuse seisukohalt on äärmiselt oluline jätkata ja tõhustada koostööd erasektoriga, mis võimaldab paindlikumalt reageerida turu nõudlusele ja pakkuda vajalikus koguses lasteaia ja -hoiukohti.	Kaire Veinthal

	Soovitav sõnastus: Eemaldada lause. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Eemaldamist vajavale lausele eelnevad laused ütlevad kindlas kõneviisis, et arvestada tuleb valla rahvastikuprognooside ja trendiga, mille kohaselt väheneb lasteaiateenuse tarbijate hulk lähema 5 aasta jooksul vähemalt 20%. Seda kinnitab ka viimaste aastate sündide tuntav vähenemine. Seega ei näe põhjust, miks peaks sellest johtuvalt arengukavas eraldi välja tooma, et tuleb jätkata ja tõhustada koostööd erasektoriga alushariduse valdkonnas, kuna vallal on laste arvu vähenedes piisav võimekus teenus tagada. **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 0 eurot **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.1. ; lk 30 ja 31 (Tegevused nr 1)	
59	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Mõõdikud: 2. Rahulolu lasteaiakohtade piisavusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus) **Soovitav sõnastus:** 2. Rahulolu lasteaiakohtade kättesaadavusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus) **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Kodanik ei saa hinnata lasteaiakohtade piisavust vaid lasteaiakoha kasutamisel on seoses üldise laste arvu vähenemisega oluline hinnata hoopis lasteaiakoha kättesaadavust ehk selle hinda ja asukohta. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.1.; lk 30	Kaire Veinthal

60	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Mõõdikud: Rahulolu koolikohtade piisavusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus) **Soovitav sõnastus:** 2. Rahulolu alg- ja põhihariduse kättesaadavusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus) **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Johtub asjaolust, kas koolikohti jagub, kas haridusele on tagatud ligipääs nii füüsilises mõttes (näiteks transport, õppevahendid) kui ka toimib kaasav haridus (ehk HEV lastel on võimalus hea haridus omandada). **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.2.; lk 32	Kaire Veinthal
61	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Olemas: Tugiteenuste vajadus on suur ja kättesaadavus piiratud **Soovitav sõnastus:** Igal abi vajaval lapsel on tagatud ligipääs logopeedi, eripedagoogi ja psühholoogi teenusele oma haridusasutuse kaudu. Teenuse osutamise sihttasemeks on keskmine ooteaeg kuni 30 päeva, tugiteenust saavate laste osakaal vähemalt 95% ning ühe spetsialisti kohta kuni X last. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Praegu on arengukavas probleem sõnastatud, kuid puuduvad selged sihttasemed, mille alusel teenuse kättesaadavust hinnata. Tugiteenuste hilinemine mõjutab otseselt lapse arengut ja õpitulemusi ning võib suurendada hilisemat sekkumisvajadust. Selge standard (nt 30 päeva) loob juhtimisraamistiku ning võimaldab hinnata, kas teenus reaalselt toimib. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.1; 3.1.2; lk 30; 32	Getter Salus

62	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Olemas: Tugiteenused on korraldatud erinevate asutuste kaudu **Soovitav sõnastus:** Tugiteenused on korraldatud ühtse võrgustikuna, mis tagab teenuste kättesaadavuse kõikides valla piirkondades, kasutades vajadusel piirkondlikke tugimeeskondi ja rändavaid spetsialiste. Eesmärgiks on hoida piirkondlik erinevus ooteaegades alla 10%. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Tugiteenuste korraldus on praegu killustatud erinevate asutuste vahel, mistõttu sõltub teenuse kättesaadavus sageli konkreetsest asukohast. See tekitab ebavõrdsust laste vahel. Ühtse võrgustiku loomine võimaldab paremini kasutada olemasolevaid spetsialiste ning tagada ühtlasem teenuse kvaliteet üle valla. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1; 3.2;	Getter Salus
63	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Olemas: Peresid toetatakse erinevate teenuste kaudu **Soovitav sõnastus:** Erivajadusega lapse perel on määratud kontaktisik (juhtumikorraldaja), kes koordineerib lapsega seotud teenuseid ning toetab peret nende kasutamisel. Eesmärgiks on katta kõik tuge vajavad pered ning vähendada teenuseni jõudmise aega. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Praegu peavad pered sageli ise erinevate süsteemide (haridus, sotsiaal, tervishoid) vahel navigeerima, mis on ajamahukas ja keeruline. Ühe vastutava kontaktisiku olemasolu lihtsustab süsteemi kasutamist, vähendab dubleerimist ning parandab abi jõudmist lapseni õigeaegselt. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.2 Sotsiaal	Getter Salus

64	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Tugiteenuste planeerimisel lähtutakse regulaarselt kogutavatest andmetest teenuste vajaduse, kättesaadavuse ja tulemuslikkuse kohta, sh jälgitakse ilma toetuseta laste arvu, järjekorra pikkust ning sisse ostetud teenuste osakaalu. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Praegu puudub süsteemne ülevaade, kui paljud lapsed jäävad abita või kui pikad on tegelikud järjekorrad. Ilma andmeteta on keeruline teha põhjendatud otsuseid ja planeerida ressursse. Andmepõhine lähenemine võimaldab paremini prognoosida vajadust ja hinnata tehtud otsuste mõju. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1; 3.2	Getter Salus
65	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lastele suunatud tugiteenuste käsitlus koondatakse alapeatükki „Laste ja perede tugiteenused“, mis hõlmab haridus- ja sotsiaalvaldkonna koostööd. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Tugiteenused toimuvad praktikas suuresti haridusasutustes, kuid arengukavas on need käsitletud lastekaitse all. See tekitab vastuolu sisu ja struktuuri vahel ning raskendab tervikpildi mõistmist. Ühtne käsitlus parandab loetavust ja toetab paremat juhtimist. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.2.2 Lastekaitse; 3.1 Haridus; lk 41; 29	Getter Salus
66	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek	Getter Salus

	Soovitav sõnastus: Koolitranspordi korraldamisel lähtutakse hariduse kättesaadavuse põhimõttest, tagades õpilastele turvalise ja ajaliselt mõistliku koolitee. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Õpilastransport ei ole pelgalt liikuvuse küsimus, vaid otseselt seotud hariduse kättesaadavusega. Praegune käsitlus eraldi peatükis ei rõhuta selle rolli haridusteenuse osana. Sidumine haridusvaldkonnaga aitab paremini arvestada õpilaste vajadusi. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.6 Liikuvus; 3.1 Haridus; lk 65; 29	
67	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Olemas: Vald lähtub põhimõttest, et nii munitsipaal- kui ka erasektori pakutav teenus peab olema korraldatud vajadusest lähtuvalt. Kogu süsteemi paindlikkuse seisukohalt on äärmiselt oluline jätkata ja tõhustada koostööd erasektoriga, mis võimaldab paindlikumalt reageerida turu nõudlusele ja pakkuda vajalikus koguses lasteaia ja -hoiukohti. **Soovitav sõnastus:** Täiendada peatükki: Alushariduse korraldamisel tagatakse tasakaal munitsipaal- ja erasektori teenuste vahel ning teenuse järjepidevus sõltumata teenuseosutajast. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Arengukava rõhutab koostööd erasektoriga, kuid ei defineeri selgelt pikaajalist suunda ega tasakaalu. See tekitab küsimuse, kuidas tagatakse teenuse stabiilsus. Selge raamistik aitab vältida ebakindlust ja tagab peredele kindluse. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.1 Alusharidus; lk 29–30	Getter Salus
68	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Olemas: Vald lähtub põhimõttest, et nii munitsipaal- kui ka erasektori pakutav teenus peab olema korraldatud vajadusest lähtuvalt.	Getter Salus

	Kogu süsteemi paindlikkuse seisukohalt on äärmiselt oluline jätkata ja tõhustada koostööd erasektoriga, mis võimaldab paindlikumalt reageerida turu nõudlusele ja pakkuda vajalikus koguses lasteaia ja -hoiukohti. **Soovitav sõnastus:** Täiendada peatükki: Vald kavandab ette lahendused olukorraks, kus erasektori teenus katkeb, tagades lastele lasteaiakoha järjepidevuse. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Teenuse osaline sisseost erasektorist muudab süsteemi haavatavaks. Kui teenusepakkuja lõpetab tegevuse, peab vallal olema plaan, et lapsed ei jääks kohata. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.1 Alusharidus; lk 29–30	
69	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Investeeringud: Saue Kooli olemasoleva hoone rekonstrueerimine. **Soovitav sõnastus:** Asendada uue investeeringuga: Saue ümbruse kandi põhikooli kavandamine ja ehitamine Vanamõisa külas keskuse maa-alal. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Saue Kooli rekonstrueerimine on äärmiselt suur ja mahukas töö, mis segab tuntavalt pikema aja (isegi paari aasta) vältel ca 1000 õpilase ja õpetaja tööd. Saue Kooli rekonstrueerimisega seoses ei saa lahendada klassiruumide ja koridoride kitsikuse jms õpilaste otsest heaolu puudutavaid probleeme. Sellest johtuvalt mitte teha suuremahulisi rekonstrueerimistöid lähematel aastatel Saue Koolis, vaid alustada koheselt uue koolimaja ehitamist, kuhu saab peatselt osa õpilasi ümber paigutada. Ülejäänud Saue Kooli ja linna poolt kasutatavat taristut saab õppetööks kasutada ning esialgu ei ole tarvis ehitada uut staadionit, spordihoonet jms**.** **Ettepaneku hinnanguline maksumus:** 20 000 000 eurot **Ettepaneku katteallikas:** Saue Kooli rekonstrueerimine ja laen**.** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.2. lk 33	Kaire Veinthal

70	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Kultuurivaldkonna arendamisel eristatakse selgelt taristu ja inimressursi arendamise vajadused ning kavandatakse meetmed vastavalt. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Arengukava käsitleb paralleelselt nii hoonete kui ka spetsialistide puudust, kuid ei tee selget vahet nende vahel. See võib viia olukorrani, kus investeeritakse ruumidesse, kuid inimesi nende täitmiseks ei ole. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.3 Kultuur; lk 45–46	Getter Salus
71	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada tegevus: Saue vald toetab kultuurikorraldajate järelkasvu stipendiumide ja arenguprogrammide kaudu. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Probleem (Kultuurivaldkonna professionaalide töö ei ole piisavalt väärtustatud, järelkasv on ebapiisav) on arengukavas selgelt tuvastatud, kuid lahendused puuduvad. Ilma konkreetsete meetmeteta süveneb spetsialistide puudus. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.3 Kultuur; lk 45	Getter Salus
72	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada tegevus: Luua koolitus- ja praktikapõhine järelkasvuprogramm huvijuhtidele ja kultuuritöötajatele.	Getter Salus

	Ettepaneku tausta kirjeldus: Probleem (Kultuurivaldkonna professionaalide töö ei ole piisavalt väärtustatud, järelkasv on ebapiisav) on arengukavas selgelt tuvastatud, kuid lahendused puuduvad. Järelkasv ei teki iseenesest – vajalik on süsteemne lähenemine, mis ühendab koolituse ja praktilise kogemuse. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.3 Kultuur; lk 45	
73	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Lisada tegevus: Saue vald toetab noorte kaasamist juhendajatena, võimaldades noortel juhendada nooremaid mentori toel. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Noorte kaasamine aitab lahendada juhendajate puudust ning loob loomuliku järelkasvu süsteemi, mis tugevdab kogukonda**.** **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1.4; 3.3; lk 35; 45	Getter Salus
74	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Koostada kogu valda hõlmav elukaarepõhine kultuuri- ja sporditegevuste arenguplaan, mille eesmärk on hinnata erinevate vanusegruppide (lapsed, noored, täiskasvanud, eakad) osalust, tegevuste kättesaadavust piirkondade lõikes ning tuvastada katmata vajadused. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Kuigi probleem on kirjeldatud (Tegevusvõimalused valla kõigis kantides ei ole tagatud kogu elukaare ulatuses.), puuduvad konkreetsed lahendused. See ettepanek viib kirjeldatud probleemi elluviidavateks tegevusteks. Arenguplaani koostamisel kaardistatakse olemasolevad tegevused ja taristu, analüüsitakse osalusmäärasid ning määratletakse prioriteetsed arendussuunad. Tulemusi hinnatakse järgmiste näitajate alusel: -kultuuri- ja sporditegevustes osalejate osakaal vanusegruppide lõikes (%); -tegevuste kättesaadavus piirkonniti (teenuse olemasolu/puudumine);	Getter Salus

	-erinevate huviringide ja sporditegevuste arv 1000 elaniku kohta katmata vajaduste arv ning nende vähenemine ajas. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.3.1 Kultuur ja sport; lk 45	
75	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Laste ja noortega seotud teenuseid käsitletakse terviklikult, arvestades hariduse, sotsiaal- ja kultuurivaldkonna seoseid. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Praegu on teenused jagatud valdkondade vahel, kuigi sihtrühm on sama. See raskendab tervikvaate tekkimist. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1; 3.2; 3.3	Getter Salus
76	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Uus ettepanek **Soovitav sõnastus:** Haridusvõrgu arendamisel lähtutakse rahvastikuprognoosidest ja teenusvajadusest. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Rahvastiku analüüsi osas (lk 18–20) on välja toodud laste arvu vähenemise trend, samas haridusvaldkonna tegevustes (nt lk 30–33) kavandatakse täiendavaid investeeringuid haridusasutuste laiendamisse. Dokument ei selgita, kuidas need otsused omavahel seostuvad. Selgem sidumine rahvastikuprognoosidega aitab vältida üleinvesteerimist või ebaefektiivset taristut ning toetab jätkusuutlikku koolivõrgu planeerimist. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.1 Haridus; lk 29	Getter Salus
77	**Ettepaneku lühikirjeldus**: **Olemasolev sõnastus:** Olemas: 9. Tule tn 13 kinnistule uue linnaruumi rikastava avaliku huviga otstarbe leidmine.	Getter Salus

	Soovitav sõnastus: Tule tn 13 kinnistule avaliku kasutuse kavandamisel eelistada lastele ja noortele suunatud funktsiooni ning siduda lahendus läheduses asuva noortekeskusega. **Ettepaneku tausta kirjeldus:** Kinnistu paikneb noortekeskuse vahetus läheduses, mis loob hea võimaluse kujundada terviklik noortele suunatud avalik ruum. Praegune sõnastus on üldine ega defineeri, millist funktsiooni tuleks eelistada, mis omakorda jätab otsustusruumi liiga laialdaseks ja võib viia lahenduseni, mis ei arvesta piirkonna tegelikke vajadusi. Noortele suunatud funktsiooni eelistamine (nt huvitegevus, loovruum või aktiivne vaba aja veetmise ala) võimaldab tugevdada olemasolevat taristut, suurendada noorte võimalusi ning luua piirkonda selge ja sihipärane kasutusloogika. **Leheküljed, kus asub muutmist vajav lõik või kuhu soovitakse ettepanekut lisada:** 3.3 Kultuur; lk 46	